

Puumalan kunnan lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu arvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Vastaus: Ei lausuttavaa

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Vastaus: Säästön vuoksi suuren palvelutarpeen alueet olisivat edelleen epäoikeudenmukaisessa asemassa tämän muutoksen johdosta vaikkakin säästö kohdistuu kaikille hyvinvointialueille. Muutos heikentää niiden alueiden tilannetta, joilla on suuri palvelutarve mm. ikääntyneen väestön vuoksi ja samalla väestömäärä vähenee. Etelä-Savossa palvelutarve on korkea ikääntyvän väestön vuoksi ja palvelutarve kasvava, jota rahoitus ei riittävästi huomioi.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Vastaus: Ei lausuttavaa.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Vastaus: Ei lausuttavaa.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

Vastaus: Ei lausuttavaa.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Vastaus:

Hallituksen esityksen perusteluosan mukaan rahoitus kohdennettaisiin ainoastaan yli 70 pisteen pisterajan ylittävälle hyvinvointialueille. Hallituksen esityksen, asetusluonnoksen ja lain perustelujen tiedot ovat ristiriidassa. Asetusluonnoksessa todetaan, että saaristoisen hyvinvointialueen on saatava vähintään 70 saaristoisuuspistettä. Mikäli raja asetettaisiin yli 70 pisteeseen, ei laki tunnista lainkaan sisä-Suomen ja Järvi-Suomen laajoja saaristoisia hyvinvointialueita (Etelä-Savon hyvinvointialue mukaan luettuna). Lain perustelut tulee korjata asetuksen kanssa yhtäpitäviksi ja käyttää muotoilua ”vähintään 70 pistettä”.

Vakituisen väestön rooli saaristoalueilla on erityisen voimakas Etelä-Savossa. Kun tarkastellaan koko maan tasolla saaristoalueiden asukkaiden osuutta hyvinvointialueen asukkaista, voi havaita, että Etelä-Savossa saaristoasukkaiden osuus on kaikkein suurin 8,3 %, toiseksi korkein on Varsinais-Suomessa 6,5 %, kolmanneksi korkein Pohjanmaalla 6,4 %, Itä-Uusimaalla osuus on 3,2 % ja Länsi-Uudellamaalla vain 0,3 %. Etelä-Karjalassa saaristoasukkaiden osuus on jopa 5,7 % hyvinvointialueen asukkaista.

Saaristolaki ei riittävällä tavalla tunnista enää Järvi-Suomen saaristoalueiden toimintaympäristöä pitkin etäisyyksineen sekä kausiasumisen suhteen. Lakiesitys ja saaristoisuusriteeri painottavat liian voimakkaasti ulkosaariston olosuhteita.

Päätöksenteon avoimuuden vuoksi tulee julkaista yksityiskohtainen laskenta saaristoisuuspisteytyksestä. Näin siksi, että malli on uusi ja sen tulee olla siten erityisen läpinäkyvä ja avoimesti tarkasteltavissa. Väestömäärien kuvaaminen, yleisiin aineistoihin viittaaminen ja laskentatavan sanallinen kuvaaminen eivät tarkoita pisteytyslaskennan julkaisua.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Vastaus: Ei lausuttavaa.

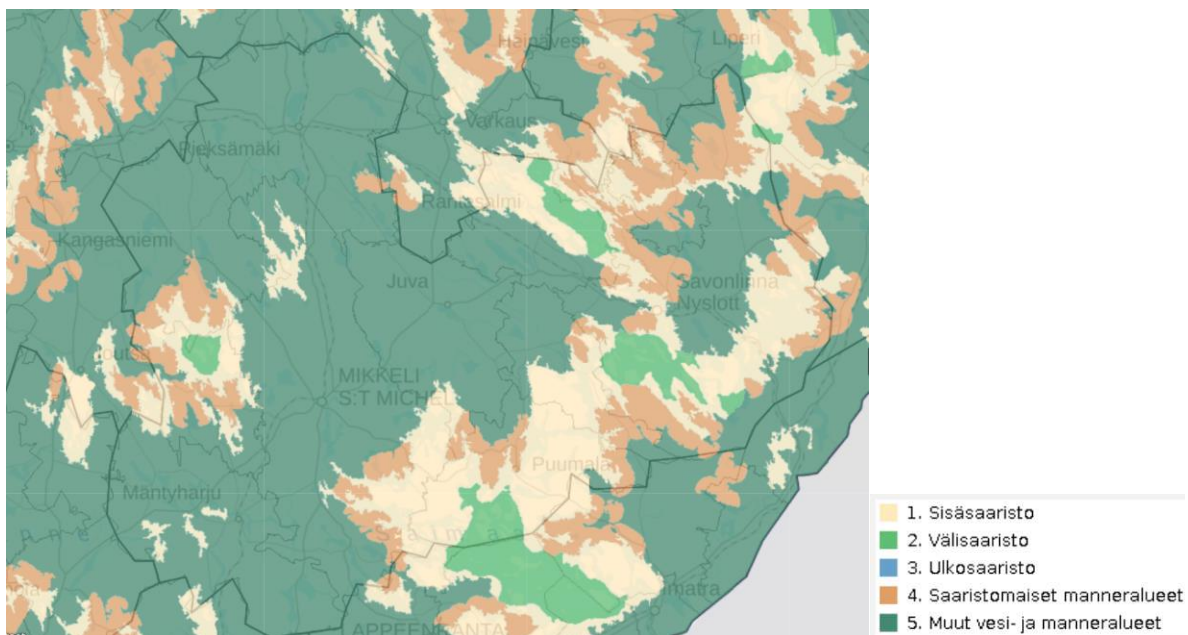
8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Vastaus: Ei lausuttavaa.

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Vastaus:

Saaristotypologian käyttöönoton osalta laki on mennyt hyvään suuntaan. Saariston käsite muodostuisi jatkossa neljästä saaristoluokasta: ulkosaaristo, välisaaristo, sisäsaaristo sekä saaristomaiset manteralueet. Luokat vastaisivat Suomen ympäristökeskuksen vuonna 2022 julkaiseman saaristoluokituksen jaottelua.

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Saaristotypologian käyttöönoton osalta laki on mennyt hyvään suuntaan.

Lakiesityksen eduksi myös on, että kausiasukkaat huomioidaan nyt ensimmäistä kertaa rahoituksen laskentatekijänä saaristoisuuskertoimen kautta. Lakipakettiin sisältyvän asetusluonnoksen mukaan kausiasukkaiden painokerroin laskennassa on kuitenkin vain 0,5 (sama muin saaristomaisilla manneralueilla). Kausiasukkaiden painoarvoa tulee tarkistaa ylöspäin, sillä merkittävä osa vapaa-ajan asunnoista sijaitsee sisä- ja välisaaristossa. Etelä-Savossa saaristoalueiden vapaa-ajan asukkaista 56 % on sisäsaaristossa. Kausiasukkaita sijaitsee myös ilman kiinteää tieyhteyttä olevassa saaristossa, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi kiireellisen sairaanhoidon järjestäminen ja valmius sen järjestämiseen vaatii erityisiä järjestelyjä.

Kausiasukkaiden merkitys terveys- ja pelastuspalveluiden näkökulmasta on merkittävä, mikä on todennettu vuonna 2025 valmistuneessa ja kausiasukkaiden hyvinvointialueille merkitsemää taloudellista vaikutusta tarkastelevassa selvityksessä. Selvityksen tuloksia ja hyvinvointialueiden saaristoisuuspisteitä vertaamalla johtopäätös kuitenkin on, että pisteytysmalli ei esitetyssä muodossa lainkaan tavoita kausiasukkaiden hyvinvointialueille aiheuttamia todellisia kustannuksia. Näin ollen pisteytysmalli tarvitsee merkittävää korjaamista.

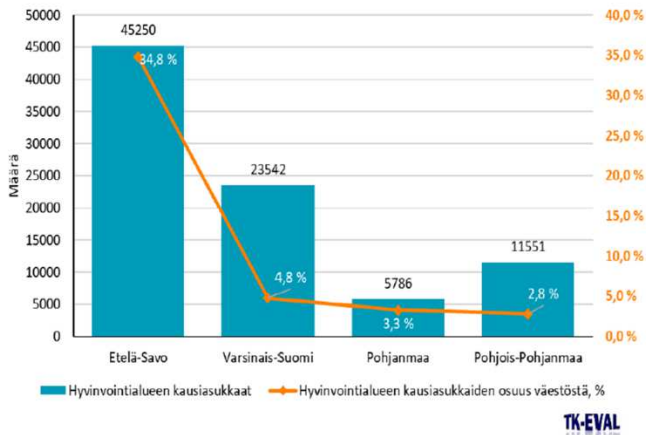
Selvitys osoittaa, että kausiasukkaat käyttävät Etelä-Savon hyvinvointialueella pelastuspalveluita vuosittain noin 4,1 miljoonan euron edestä ja ensihoitoa noin 1,6 miljoonan euron edestä. Näitä kustannuksia Etelä-Savon hyvinvointialue ei voi laskuttaa kausiasukkaan kotihyvinvointialueelta. Kausiasukkailla tarkoitetaan tässä henkilöitä, joilla on vapaa-ajan asunto Etelä-Savossa ja joilla on kotipaikkakunta Etelä-Savon hyvinvointialueen ulkopuolella.

Ennustemallien tuottama arvio kausiasutuksen aiheuttamista pelastustehtävistä (kpl/vuosi) ja niiden kustannuksista (€/vuosi)

Hyvinvointialue	Pelastus- tehtävät kpl/v	Kausias. aiheutuvia, kpl/v	Kausias. aiheutuvia %	Nettokäyttö- kustannus €/v	Nettokäyttö- kustannus €/kpl	Kausias. kustannus €/v
Etelä-Karjala	2 800	134	4,8 %	15 473 049 €	5 526 €	739 545 €
Etelä-Pohjanmaa	4 460	-4	-0,1 %	19 491 526 €	4 370 €	- 17 128 €
Etelä-Savo	3 035	618	20,3 %	19 968 413 €	6 580 €	4 063 376 €
Helsinki	8 837	-1088	-12,3 %	46 353 569 €	5 245 €	- 5 704 691 €
Itä-Uusimaa	2 212	54	2,4 %	11 896 775 €	5 380 €	289 163 €
Kainuu	1 798	147	8,2 %	9 050 013 €	5 033 €	739 084 €
Kanta-Häme	3 230	145	4,5 %	12 393 811 €	3 837 €	554 714 €
Keski-Pohjanmaa	1 425	-22	-1,6 %	7 461 551 €	5 238 €	- 116 362 €
Keski-Suomi	4 768	192	4,0 %	28 443 557 €	5 966 €	1 146 380 €
Keski-Uusimaa (ml. V-K)	7 966	-879	-11,0 %	30 634 093 €	3 845 €	- 3 381 361 €
Kymenlaakso	3 385	39	1,2 %	17 438 798 €	5 152 €	201 043 €
Lappi	4 355	390	9,0 %	24 053 823 €	5 524 €	2 152 960 €
Länsi-Uusimaa	7 856	-420	-5,3 %	34 005 121 €	4 328 €	- 1 816 607 €
Pirkanmaa	9 186	170	1,9 %	40 559 202 €	4 415 €	751 270 €
Pohjanmaa	2 716	23	0,8 %	15 117 182 €	5 565 €	128 526 €
Pohjois-Karjala	3 391	179	5,3 %	13 350 474 €	3 938 €	703 864 €
Pohjois-Pohjanmaa	7 921	-59	-0,8 %	33 333 694 €	4 208 €	- 250 320 €
Pohjois-Savo	4 717	151	3,2 %	31 314 913 €	6 639 €	1 001 940 €
Päijät-Häme	4 377	162	3,7 %	18 946 222 €	4 328 €	702 990 €
Satakunta	4 980	24	0,5 %	21 620 772 €	4 342 €	104 479 €
Varsinais-Suomi	7 899	162	2,1 %	37 431 230 €	4 739 €	768 827 €

Puumalan kunta vastustaa pisteytysmallia esitetyssä muodossaan.

Kausiasukkaat lisäävät alueella olevien ihmisten kokonaismäärää ja terveys- sekä pelastuspalvelujen kysyntää. Etelä-Savo on saanut noin 5 miljoonaa euroa tähän saakka saaristoisuuden perusteella rahoitusta. Lakiesityksen mukainen määrittely leikkaisi tästä yli 700 000 euroa. Lakiesitys vie siis rahoitusta väärään suuntaan.

- Saaristoisten hyvinvointialueiden kausiasukkaiden määrä oli kaikkein suurin Etelä-Savon hyvinvointialueella, yli 45 000 kausiasukasta. Etelä-Savoon tulevien kausiasukkaiden määrä lisää alueella oleskelevan väestön määrää kausittain noin 130 000:sta 175 000:een.
- Muille saaristoille hyvinvointialueille tulevia kausiasukkaita on huomattavasti vähemmän: Varsinais-Suomessa noin 23 500, Pohjois-Pohjanmaalla noin 11 600 ja Pohjanmaalla noin 5 800.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

Hyvinvointialuerahoituksessa saaristoisuuskriteeri huomioidaan vain sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta, mutta ei pelastuspalveluiden osalta. Tämä on voimakas rahoitusjärjestelmää koskeva puute. Pelastustoimen rahoituksen uudistamista tulisi viedä eteenpäin samanaikaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksen kanssa. Tiedossa ei ylipäänsä ole sitä, milloin pelastustoimen osalta rahoituslakia tullaan avaamaan.

Rahoituslain 19 §:ssä säädetään siitä, miten saaristoisuus otetaan huomioon hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisen rahoituksen määräytymistekijänä. Saaristoisuutta kuvaavan rahoituksen määräytymiskriteerien tarkoituksena on korvata hyvinvointialueelle sen saaristo-olosuhteista aiheutuvia kustannuksia. Kustannusvaikutus on merkittävä etenkin pelastustoimen ja siihen keskeisesti kytkeytyvän valmiuden ylläpidon näkökulmasta. Nykymuotoinen lainsäädäntö palvelee siten jopa paremmin saaristoisten hyvinvointialueiden palveluiden tuottamista. **Näin ollen saaristoisuuden ja saaristoisten hyvinvointialueiden osalta lakimuutos on syytä tehdä vasta siinä vaiheessa, kun pelastustoimen rahoitus avataan ja samassa vaiheessa voidaan realistisesti katsoa, miten etenkin kausiasuminen tulee hyvinvointialueen rahoituksessa huomioida.**

Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevassa lakiesityksessä ei siten tulisi käsitellä hyvinvointialueiden saaristoisuutta.